

UNIVERSITETI I PRISHTINËS

“HASAN PRISHTINA”

FAKULTETI I INXHINIERISË MEKANIKE
DEPARTAMENTI: KONSTRUKSION DHE DIZAJN
DREJTIMI: AUTOMJETET MOTORIKE

**ZHVILLIMI I PROCEDURAVE PËR HOMOLOGIMIN
INDIVIDUAL TË AUTOMJETEVE TË PËRMIRESUARA TË
KATEGORISË “M”**

Punim Diplome - MASTER

Mentori:
Prof. Ass. Dr. Shpetim Lajqi

Kandidati:
BSc. Drilon Doçi

Nëntor 2018

UNIVERSITY OF PRISHTINA

“HASAN PRISHTINA”

FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING

DEPARTMENT: CONSTRUCTION AND DESIGN

DIRECTION: MOTOR VEHICLES

**DEVELOPMENT OF THE PROCEDURES OF INDIVIDUAL
HOMOLOGATION OF IMPROVED VEHICLES OF THE
CATEGORY “M”**

MASTER THESIS

Mentori:
Prof. Ass. Dr. Shpetim Lajqi

Kandidati:
BSc. Drilon Doçi

November 2018

PËRMBAJTJA

LISTA E FIGURAVE	6
LISAT E SHKURTESAVE	8
LISTA E TABELAVE	9
FALËNDERIMET	10
1. HYRJE	11
1.1 Motivimi	12
1.2 Problemi i trajtuar	14
1.3 Struktura e punimit	13
2. NJOHURI TË PËRGJITHSHME PËR HOMOLOGIMIN E AUTOMJETEVE NË REPUBLIKËN E KOSOVËS	15
2.1 Inspektimi i automjetit në procedurë të homologimit	17
2.2 Identifikimi i automjetit dhe karakteristikat e tij.....	17
2.2.1 Dekodimi i numrit identifikues të automjetit	Error! Bookmark not defined.
2.3 Trupa Homologimuese e Automjeteve në Fakultetin e Inxhinierisë Mekanike	25
2.4 Homologimi i Automjeteve	26
2.5 Skema e rrjedhjes së procesit të Homologimit të Automjeteve.	Error! Bookmark not defined.
2.6 Procedura në sektorin e pranimit të dokumentacionit, inspektimit të automjeteve dhe dhënies së deklaratës së përshtatshmërisë	30
2.7 Dokumentet e nevojshme për homologimin e automjetit.....	34
2.8 Procedurat e kontrollimit teknik të automjeteve nga Trupi Homologues.	34
2.9 Llojet e homologimeve në Republikën e Kosovës.....	36
2.10 Mjetet që përjashtohen nga homologimi	Error! Bookmark not defined.
2.11 Kërkesat e procedurës së Homologimit	Error! Bookmark not defined.
2.12 Homologimi i tipit.....	Error! Bookmark not defined.

2.13	Homologimi individual i automjeteve	41
2.14	Zbatimi i homologimit individual	42
2.17	Ndryshimet e identifikuara dhe evidentuara	42
2.18	Mjetet e përmirësuara, të riparuar dhe të ri-aftësuara.....	43
2.19	Dokumentet e standardizuara	44
2.20	Lëshimi i certifikatës për mjetet individuale	
Error! Bookmark not defined.5		
2.21	Lëshimi i certifikatës për mjetet individuale	45
2.22	Homologimi në Republikën e Kosovës	Error! Bookmark not defined.6
2.23	Praktikat e Homologimit nga vendet e rajonit dhe të BE-së	
Error! Bookmark not defined.		
2.24	Homologimi në Maqedoni	Error! Bookmark not defined.
2.25	Homologimi në Shqipëri	Error! Bookmark not defined.
2.26	Homologimi në Mal të Zi.....	Error! Bookmark not defined.7
2.27	Homologimi në disa shtete të BE-së	Error! Bookmark not defined.8
2.28	Homologimi në Britani të Madhe.....	Error! Bookmark not defined.
2.29	Homologimi në Francë.....	Error! Bookmark not defined.
2.30	Hnologimi në Finlandë.....	Error! Bookmark not defined.
3. RREGULLATIVAT DHE ECE RREGULLORET PËR PROCEDURAT E		
HOMOLOGIMIT.....		50
3.1	Rregulloret dhe direktivat në Bashkimin Evropian	51
3.2	Homologimi i automjeteve në Bashkimin Evropian	
Error! Bookmark not defined.		
3.3	Autoritetet e aprovimit/miratimit	58
3.4	Shenja "E" - Rregulloret e UNECE-së	59
3.5	Shenja "e" - Direktivat dhe rregulloret e KE-së dhe BE-së (EC/EU)	61
3.6	Mënyrat dhe metodat homologuese në BE	
64		
3.7	Homologimi i tipit të autojeteve evropiane	64
3.8	Homologimi i serive të vogla të automjeteve evropiane	66
3.9	Homologimi individual i automjeteve	
66		

3.10	Klasifikimi i automjeteve të udhëtarëve - Kategoria "M"	68
3.11	Aktivitetet e sigurisë së automjetit	70
3.12	Mjedisi (Ambienti)	71
3.13	Siguria aktive	72
3.14	Siguria pasive	74
3.15	Pajisjet e ndriçimit	76
3.16	Direktivat dhe rregulloret tjera	77
3.17	Homologimi i pjesëve/pajisjeve dhe njësive të pavarura teknike	78
3.18	Disa nga direktivat në automjetet e kategorisë M2 dhe M3	79
3.18	Shembuj të testimeve të automjeteve nga trupi homologues në BE	81
3.19	Procedura gjatë testimeve të emisioneve	82
3.20	Emisionet dhe cikli i ri i vozitjes Evropiane	82
3.21	Emisionet reale gjatë vozitjes	85
4. KRITERET PËR PLOTËSIMIN E KUSHTEVE PËR TRUPA HOMOLOGUESE.		
Error! Bookmark not defined.		
4.1	Autoriteti homologues	86
4.2	Funksionet profesionale të subjektit të autorizuar për homologim	87
4.3	Kushtet plotësuese dhe operimi profesional i institucioneve të autorizuar për homologim (Trupa Homologuese)	88
4.4	Para-kushtet për autorizim	93
4.5	Revokimi i autorizimit	95
4.6	Obligimet e prodhuesëve apo përfaqësuesëve të autorizuar	95
4.7	Obligimet e subjektit të autorizuar	95
4.8	Dispozitat kalimtare	96
4.9	Mbikëqyrja profesionale	96
4.10	Mjetet të cilat janë të prodhuara në pajtim me standartet nacionale	97
4.11	Kushtet për lëshimin në treg	98
5. PROCEDURAT E HOMOLOGIMIT INDIVIDUAL TË MJETEVE TË PËRMIRËSUARA TË KATEGORISË "M"		
5.1	Baza ligjore për homologim	100

5.2	Dokumentacioni i nevojshëm për homologimin individual	100
5.3	Mjetet e nevojshme për realizimin e ndryshimeve në automjet	101
5.4	Zhvillimi i procedurës për ndërrimin e destinimit nga kombi i mallrave në të udhëtarëve dhe anasjelltas si dhe rritja/zvogëlimi i numrit të ulëseve	102
5.5	Zhvillimi i procedurës për rritjen e numrit të ulëseve të veturave nga 5 në 7 ulëse dhe anasjelltas	110
5.6	Zhvillimi i procedurës për rritjen e numrit të ulëseve të autobusi	114
5.7	Zhvillimi i procedurës për ndërrimin e motorit	118
5.8	Zhvillimi i procedurës për komanda të dyfishta për aftësimin e kandidatëve për vetura të autoshkollave dhe verifikimi i ABS-it për autobus të autoshkollave	126
5.9	Zhvillimi i procedurës për ndërrimin e pozitës së timonit	131
5.10	Zhvillimi i procedurës për ndërrimin ose verifikimin e ngjyrës	134
6. PËRFUNDIMI	138
7. LITERATURA	140

LISTA E FIGURAVE

Figura 2.1:	Vendet e paraqitura të NIA-s.....	17
Figura 2.2:	Pozicionet ku mund të jetë e shtypur NIA në automjet.....	18
Figura 2.3:	Vendndodhja dhe tiketa (pllaka) e NIA-s.....	22
Figura 2.4:	NIA e shtypur në shasinë e automjetit.....	23
Figura 2.5:	NIA e detajuar e mit të automjetit në tabelat e Republikës së Kosovës kur automjeti importohet me tabela ngjitur në shasinë e automjetit.....	24
Figura 2.6:	Pamja e Laboratorit të Automjeteve të Trupit Homologues	25
Figura 2.7:	Rrjedha e regjistrimit të automjetit në tabelat e Republikës së Kosovës kur automjeti importohet me tabela të huaja të rregullta	27
Figura 2.8:	Rrjedha e regjistrimit të automjetit në tabelat e Republikës së Kosovës kur automjeti importohet me tabela të përkohshme “Coll-it).....	27
Figura 2.9:	Skema e procedurës së Homologimit të Automjeteve në “LABORATORIN E AUTOMJETEVE - (FIM)”	28
Figura 2.10:	Veprimet për Homologim dhe kontrollimin e parë të automjeteve për Trupin Inspektues “LABORATORI I AUTOMJETEVE - (FIM)”	29
Figura 2.11:	Kërkesa për shërbimin e Homologimit të Automjeteve... ..	30
Figura 2.12:	Hyrja dhe dalja e automjeteve në qendrën e homologimit	31
Figura 2.13:	Inspektimi i automjetit nga inspektuesit.....	31
Figura 2.14:	Fotografimi i automjetit	32
Figura 2.15:	Procesverbali i inspektimit të automjetit nga inspektuesit.....	33
Figura 2.16:	<i>Hyrja e automjeteve në hallën e homologimit.....</i>	35
Figura 2.17:	<i>Kontrollimi teknik i automjetit.....</i>	35
Figura 3.1:	<i>Direktivat dhe rregulloret në Bashkimin Evropian.....</i>	52
Figura 3.2:	<i>Përshtatshmëria ndërmjet EC direktivave dhe ECE rregulloreve</i>	56
Figura 3.3:	<i>Standardet dhe Legjislacioni në lidhje me homologimin në shtete të ndryshme në botë:.....</i>	57
Figura 3.4:	<i>Procesi i homologimit në BE.....</i>	58
Figura 3.5:	<i>Shtetet nënshkruese të ECE rregulloreve dhe numrat e tyre identifikues.....</i>	60
Figura 3.6:	<i>Karakteristikat e Shenjës “E”</i>	60
Figura 3.7:	<i>Shembulli i shenjës “E”</i>	61
Figura 3.8:	<i>Shtetet nënshkruese të ECE rregulloreve dhe numrat e tyre identifikues.....</i>	62
Figura 3.9:	<i>Karakteristikat e shënimit të miratimit të shenjës ‘e’.....</i>	63
Figura 3.10:	<i>Shembulli i shenjës “e”.....</i>	63
Figura 3.11:	<i>Homologimi i tipit të automjetit – Marka “Volvo”</i>	65
Figura 3.12:	<i>Procesi i homologimit të tipit</i>	65
Figura 3.13:	<i>Homologimi i automjeteve sportive</i>	66
Figura 3.14:	<i>Homologimi individual</i>	67
Figura 3.15:	<i>Automjeti i kategorisë M₁.....</i>	68
Figura 3.16:	<i>Automjeti (Minibus) i kategorisë M₂.....</i>	68
Figura 3.17:	<i>Autobusi i kategorisë M₃.....</i>	69
Figura 3.18:	<i>Të gjitha fushat kryesore legjislative të shënuara me ngjyra të ndryshme në automjetin e kategorisë M₁.....</i>	70
Figura 3.19:	<i>Grafiku evropian i homologimit të automjeteve</i>	70
Figura 3.20:	<i>Pikat e fushës së mjedisit në automjet.....</i>	71
Figura 3.21:	<i>Njëra nga pikat e fushës së mjedisit në automjet.....</i>	72
Figura 3.22:	<i>Pikat e fushës së sigurisë aktive në automjet.....</i>	73

Figura 3.23:	<i>Roli i sigurisë aktive</i>	73
Figura 3.24:	<i>Roli i sigurisë pasive</i>	75
Figura 3.25:	<i>Pikat e fushës së sigurisë pasive në automjet</i>	75
Figura 3.26:	<i>Pikat e fushës së pajisjeve ndriçuese në automjet.....</i>	76
Figura 3.27:	<i>Disa nga pikat e fushës së pajisjeve ndriçuese (R48, R112, R98, R6, R87)</i>	77
Figura 3.28:	<i>Pikat e fushave të kombinuara legjislative në automjet dhe Zvogëlimi i interferencave të radios (72/245/EEC - {UNECE R10}) në automjet.....</i>	78
Figura 3.29:	<i>Homologimi i njësisë së pavarur teknike</i>	78
Figura 3.30:	<i>Homologimi i pjesëve dhe ndërlidhja ndërmjet EC direktivave dhe ECE rregulloreve.....</i>	79
Figura 3.31:	<i>Të gjitha fushat kryesore legjislative të shënuara me ngjyra të ndryshme në automjetin e kategorisë M₂.....</i>	80
Figura 3.32:	<i>Të gjitha fushat kryesore legjislative të shënuara me ngjyra të ndryshme në automjetin e kategorisë M₃.....</i>	81
Figura 3.33:	<i>Diagramet e a) cikli i vozitjes (ECE 15), b) cikli ekstra urban i vozitjes (EUDC) dhe c) cikli ekstra urban i vozitjes për automjetet me fuqi të vogël motorike.....</i>	84
Figura 5.1:	<i>a) Hapësira mbështetëse e ulëses, b) Gjatësia e ulëses së përcaktuar.....</i>	103
Figura 5.2:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për rastin e ndërrimit të destinimit nga kombi transportues në kombi të udhëtarëve.....</i>	105
Figura 5.3:	<i>Certifikata për ndërrimin e destinimit nga kombi i udhëtarëve në kombi transportues.....</i>	106
Figura 5.4:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për rastin e ndërrimit nga kombi i udhëtarëve në kombi transportues.....</i>	108
Figura 5.5:	<i>Certifikata për ndërrimin e destinimit nga kombi i udhëtarëve në kombi transportues.....</i>	109
Figura 5.6:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për rritjen e numrit të ulëseve të veturës.....</i>	111
Figura 5.7:	<i>Certifikata për rritjen e numrit të ulëseve të vetura.....</i>	112
Figura 5.8:	<i>Certifikata për zvogëlimin e numrit të ulëseve të vetura.....</i>	113
Figura 5.9:	<i>Standardi i dimensioneve për vendosjen e ulëseve të autobusi.....</i>	115
Figura 5.10:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për rritjen e numrit të ulëseve të autobusi.....</i>	116
Figura 5.11:	<i>Certifikata për rritjen e numrit të ulëseve të autobusi.....</i>	117
Figura 5.12:	<i>Procesverbali i inspektimit të motorit</i>	119
Figura 5.13:	<i>Certifikata për ndërrimin e motorit nga Benzinë në Dizel.....</i>	121
Figura 5.14:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për ndërrimin e motorit nga dizel në benzinë.....</i>	122
Figura 5.15:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për ndërrimin e motorit nga dizel në dizel.</i>	123
Figura 5.16:	<i>Certifikata për ndërrimin e motorit nga Dizel në Benzinë.....</i>	124
Figura 5.17:	<i>Certifikata për ndërrimin e motorit nga Dizel në Dizel.....</i>	125
Figura 5.18:	<i>Procesverbali për rastin e komandave të dyfishta të veturave të autoshkollës.....</i>	127
Figura 5.19:	<i>Certifikata për kontrollimin e komandave të dyfishta për autoshkolla.....</i>	128
Figura 5.20:	<i>Procesverbali i plotësuar nga inspektuesi për rastin e komandave të dyfishta për autobusë.....</i>	129
Figura 5.21:	<i>Certifikata për kontrollimin e sistemit ABS për Autobus.....</i>	130
Figura 5.22:	<i>Procesverbali për ndërrimin e pozitës së timonit dhe komandave për ngasje të automjetit.....</i>	132
Figura 5.23:	<i>Certifikata për ndërrimin e pozitës së timonit dhe komandave për ngasje të automjetit nga ana e majtë në të djathtë.....</i>	133
Figura 5.24:	<i>Procesverbali për rastin e ndërrimit dhe verifikimit të ngjyrës.....</i>	136
Figura 5.25:	<i>Certifikata për ndërrimin dhe verifikimin e ngjyrës së automjetit</i>	137

LISTA E SHKURTESAVE

BE	Bashkimi Evropian
ECE	Komiteti Evropian për Evropë
UN-ECE	Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën
EEC	Komuniteti Ekonomik Evropian
VIN	Numri Identifikues i Mjetit
NEK	Njësia elektronike komanduese
OBD	On Board Diagnostic
COC	Certifikata e konformitetit
WMI	Identifikuesi i Prodhuesve Botëror
VDS	Përshkrimi i karakteristikave teknike
VIS	Seksioni i Identifikimit të Automjeteve
NEDC	New European Driving Cycle (Cikli i ri evropian i vozitjes)
EUDC	European Extra Urban Driving Cycle (Cikli ekstra urban i vozitjes)
MVEG	Motor Vehicle Emissions Group (Grupi i Emisioneve të Automjeteve Motorike)
RDE	Emisionet Reale të Vozitjes
PM	Particulate Matter (Grimcat e gazrave dalëse)

LISTA E TABELAVE

Tabela 2.1:	Paraqitja e NIA-s 17 shifrore në formë të përgjithësuar.....	19
Tabela 2.2:	Sqarimi i përmbajtjes së shifrës së I-rë të NIA-s (vendi i prodhimit të automjetit).....	19
Tabela 2.3:	Sqarimi i përmbajtjes së shifrës së dytë të NIA-s (emri i prodhuesit të automjetit).....	20
Tabela 2.4:	Zëvendësimi i shkronjave me numra për llogaritjen e NIA-së	20
Tabela 2.5:	Numrat peshues sipas SAE-së për llogaritjen e shifrës kontrolluese të NIA	21
Tabela 2.6:	Mënyra e llogaritjes së shifrës kontrolluese sipas SAE-s.....	21
Tabela 2.7:	Përmbajtja e shifrës së dhjetë në NIA-s (modeli i vitit).....	22
Tabela 2.8:	NIA e automjetit Audi A4	24
Tabela 2.9:	Sqarimi i NIA-s së automjetit Audi A4	24
Tabela 3.1:	Rregullativat dhe ECE rregulloret	53
Tabela 3.2:	Kriteret e BE-së dhe klasifikimi i tyre	67
Tabela 3.3:	Ciklet legjislative të vozitjes në BE	82
Tabela 3.4:	Krahasimet e disa cikleve evropiane të vozitjes	83
Tabela 5.1:	Emërtimet e ngjyrave sipas kodeve	135

FALËNDERIMET

Dëshiroj të shpreh një mirënjohje të thellë për prindërit e mi dhe bashkëshorten time, të cilëve u detyrohem shumë për fillimin dhe finalizimin me sukses të këtij rrugëtimi, sa të vështirë aq edhe atraktiv. Një falënderim i veçantë shkon për mentorin tim në këtë punim Prof. Ass. Dr. Shpetim Lajqi cili me përkrahjen e vazhdueshme me ndihmoi që të arrijë deri këtu. Ai e ka ndjekur punën time me një përkushtim dhe me një mbështetje të çmueshme duke më ndihmuar jashtëzakonisht për t'i dhënë studimit tim kahjen e duhur. Faleminderit profesor! Falënderoj anëtarët e komisionit Prof. Dr. Ahmet Shala dhe Prof. Dr. Ramë Likaj. Një falënderim i veçantë shkon për profesorin shumë të nderuar Prof. Dr. Naser Lajqi i cili ishte pjesë e rrugëtimit tim në këto vite me këshillat dhe sugjerimet e tij që ky rrugëtim të ishte sa më i lehtë dhe me i frytshëm. Falënderoj shoqërinë dhe kolegët e fakultetit të cilët me ofruan bashkëpunim gjatë studimeve.

Faleminderit të gjithëve!

1

1 HYRJE

Homologimi i automjeteve është procedura përmes së cilës vërtetohet përputhshmëria e automjetit me dispozitat rregullative për homologim të pajisjeve dhe pjesëve të mjeteve motorike si dhe atyre bashkangjitëse. Përmes kësaj procedure, dëshmoheq që pjesët dhe pajisjet e automjetit të cilat janë inspektuar janë në pajtim me rregulloret dhe udhëzimet evropiane respektivisht me legjislacionin e vendit të destinimit [1].

Kategoria “M” e automjeteve është pjesë e kategorizimit të automjeteve me rregulloret ECE, ku përfshihen automjetet për bartjen e udhëtarëve me më së paku 4 rrotë, dhe masa më e madhe e lejuar bartëse është mbi 1000 [kg]. Në kuadër të kësaj kategorie janë nënkategoritë: M₁, M₂ dhe M₃.

Gjatë ndryshimeve që bëhen në automjet, pronari i automjetit duhet të ketë kujdes që këto ndryshime të mos kenë ndikim negativ në zvogëlimin e sigurisë gjatë lëvizjes së atij automjetit në rrugë.

Trupa inspektuese për homologim duhet t’i verifikoj dhe kontrolloj ndryshimet që i bënë pronari i mjetit të përmirësuar ose të riparuar nga aspekti i sigurisë së përgjithshme dhe mënyrës së fiksimit të pajisjeve (lidhjet e salduara, bulonat, ribatimi, etj.). Pajisjet e instaluarat si dhe ato të riparuarat në automjet duhet t’i plotësojnë kriteret e rregulloreve që janë në fuqi në vendin e regjistrimit.

Në kuadër të pajisjeve të automjeteve të kategorisë “M” që inspektohen, përfshihen pajisjet e sigurisë aktive të automjetit (frenat, mekanizmi i drejtimit, dritat, pajisjet sinjalizuese, pneumatiket, etj.), pajisjet e sigurisë pasive (rripat e sigurisë, ulëset për fëmijë, pajisjet e brendshme, mbrojtja kundër zjarrit, etj.), dhe pajisjet që shkaktojnë ndotje të mjedisit (emisioni i gazrave dalëse, zhurma, etj.).

Homologimi individual i automjeteve realizohet si për automjete te reja ashtu edhe për automjete të përdorura, të cilat pronari i automjetit ose shitësi i importon për nevoja personale ose me qëllim të shitjes së tij.

Për prodhuesit e automjeteve, rëndësi vendimtare ka certifikata e konformitetit (COC – Certificate of Conformity), e cila bazohet në rregulloret dhe standardet e vendit ku importohen. Që të plasohen në treg automjetet, respektivisht pjesët dhe pajisjet e tij në një vend që zbatohen *Direktivat e Bashkimit Evropian (BE)* ose *ECE Rregulloret*, është e domosdoshme që prodhuesi/importuesi i automjetit ta kryen procedurën e homologimit të tipit.

Gjatë realizimit të procedurës së homologimit individual të automjetit të kategorive të ndryshme e në veçanti automjetet e kategorisë “M”, testohen dhe verifikohen pajisjet të cilat janë të rëndësishme për sigurinë e automjetit si tërësi, si dhe pajisjet prej të cilave varet ndotja e mjedisit në veçanti.

1.1. Motivimi

Fakulteti i Inxhinierisë Mekanike, respektivisht Instituti i Inxhinierisë Mekanike që nga viti 1985 ka bërë A-Testin e automjeteve rrugore duke i aplikuar të gjitha udhëzimet dhe rregulloret që kanë qenë në fuqi. Atestimi i automjeteve është bërë në bazë të Marrëveshjes së Mirëkuptimit ndërmjet Ministrisë së Infrastrukturës (ish Ministria e Transportit dhe Post-Telekomunikacionit), Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, Universitetit të Prishtinës dhe Fakultetit të Inxhinierisë Mekanike, 550/06 të datës 13.11.2006.

Me ardhjen në fuqi të Ligjit të Automjeteve (Ligji Nr. 05/l-132 për Automjete) dhe hyrjes në fuqi të Udhëzimit Administrativ Nr. 2/2018 (Përcaktimi i kushteve dhe procedurave për homologim të mjeteve rrugore) termi “A-Test”, zëvendësohet me termin Homologimi individual i mjeteve të përmirësuara dhe të riparuar, ku nga 20 Prill 2018 Institutit të Fakultetit të Inxhinierisë Mekanike i ndërpritet një anshëm marrëveshja e mirëkuptimit dhe nuk i lejohet ta zhvilloj më tutje këtë veprimtari.

Me qëllim që kjo veprimtari të vazhdohet edhe më tutje sipas udhëzimit Administrativ Nr. 2/2018 për përcaktimin e kushteve dhe procedurave për homologim të mjeteve rrugore kërkohet që Trupa Homologuese e që në këtë rast Fakulteti të ketë stafin, infrastrukturën dhe procedurat e zhvilluara për homologimin e automjeteve për marrjen e akreditimit nga Ministria e Tregtisë dhe Industrisë dhe marrjen e autorizimit nga Ministria e Infrastrukturës.

Zhvillimi i procedurave të homologimit individual të automjeteve të përmirësuara dhe të riparuar kërkon aplikimin e njohurive shkencore që i kam marrë gjatë studimeve të nivelit Bachelor dhe Master, njohjen me legjislacionit vendor dhe atë ndërkombëtar.

1.2. Problemi i trajtuar

Problemi i cili është identifikuar dhe do të trajtohet në këtë Punim Masteri është zhvillimi i procedurave për homologimin individual të mjeteve të përmirësuara që ndryshe njihet edhe si “A-testi”. Këto procedura të zhvilluara do t’i ndihmojnë Fakultetit/Institutit të Inxhinierisë Mekanike të akreditohet nga Drejtoria e Akreditimit të Kosovës (Ministria e Tregtisë dhe Industrisë) si Trup Homologues i Automjeteve Rrugore.

Procedurat e zhvilluar do të bazohen në ECE rregulloret dhe direktivat e Bashkimit Evropian që janë meritore dhe në harmoni me legjislacionin e Republikës së Kosovës për këto veprimtari.

1.3. Struktura e punimit

Ky punim përbëhet nga shtatë kapituj. Në fillim është prezantuar përmbajtja e punimit, lista e figurave, shkurtesat të cilat janë përdorur dhe lista e tabelave.

Në kapitullin e parë është paraqitur hyrja, motivimi, problemi i trajtuar dhe struktura e punimit të masterit.

Në kapitullin e dytë janë dhënë njohuri të përgjithshme për homologimin e automjeteve në Republikën e Kosovës. Në këtë kapitull jepet një pasqyrim i përgjithshëm rreth identifikimit të automjetit me karakteristikat e tij, inspektimit të automjetit në procedurë të homologimit, funksioni i trupës homologuese dhe një përshkrim i llojeve të homologimeve dhe procedurave gjatë aplikimit të tyre. Gjithashtu është dhënë një analizë dhe janë bërë krahasime me shtet fqinjë dhe atyre në BE me Kosovën, sa i përket trupave homologuese, funksionimit të tyre dhe homologimit në përgjithësi.

Në kapitullin e tretë janë shpjeguar Direktivat dhe ECE rregulloret e Bashkimit Evropian, në lidhje me homologimin e automjeteve duke përdorur shenjat me karakteristikat e tyre për prodhimet në seri, prodhimet e kufizuara apo speciale, pjesëve dhe komponentëve të veçantë të automjeteve. Janë përshkruar aktivitetet e sigurisë së automjetit duke elaboruar çdo direktivë dhe rregullore të BE-së që janë të përshtatura me ligjet e Kosovës dhe janë dhe që

ndërlidhen me sigurinë aktive, sigurinë pasive dhe pajisjet ndriçuese të automjeteve të kategorisë M dhe nën kategorive M₁, M₂ dhe M₃.

Në kapitullin e katërt janë paraqitur kriteret për plotësimin e kushteve për Trupa Homologuese, në të cilën përshkruhen nenet të cilat janë të rregulluara dhe aprovuara me ligj në Republikën e Kosovës. Në këto nene paraqiten rregullore dhe kërkesa që duhet subjekti i autorizuar për homologim t'i plotësojë, ashtu që të ketë të drejtën për marrjen e licencës nga Ministria përkatëse dhe të ushtrojë funksionet e saj apo të jetë zbatuese e detyrave si subjekt i autorizuar për realizimin e homologimit të automjeteve, kontrolleve teknike të automjeteve, mbikëqyrjes profesionale të qendrave tjera kontrolluese teknike, asistencës profesionale për stafin e inspektueseve që punojnë në këto qendra dhe gjithashtu monitorimin e gjendjes dhe funksionimit të pajisjeve që përdoren nga inspektuesit në qendrat e kontrolleve teknike.

Në kapitullin e pestë janë paraqitur zhvillimet e procedurave për homologimin e automjeteve të riparuar dhe përmirësuara të kategorisë M. Puna profesionale në këtë kapitull është paraqitur me realizimin e disa procedurave të homologimit individual për disa lloje të automjeteve të kategorisë M dhe nën-kategoritë M₁, M₂ dhe M₃, ku pas çdo përfundimi të procedurës dhe pas çdo plotësimi të procesverbalit të automjetit të caktuar është lëshuar certifikata e përshtatshmërisë me fotot e bashkangjitura të cilat janë realizuar gjatë inspektimit dhe janë kontrolluar dhe analizuar me anë të softuerit AutoDATA.

Përfundimi, puna hulumtuese dhe matjet e bëra janë paraqitur në **kapitullin e gjashtë**. Në këtë kapitull është treguar se qëllimi i këtij punimi është zhvillimi i procedurave që kërkohet të zbatohen nga trupa inspektuese gjatë procesit të homologimit individual të mjeteve të përmirësuara dhe atyre të riparuar të kategorisë M, duke u bazuar në direktivat dhe ECE rregulloret e Bashkimit Evropian, e cila në masë të madhe do t'i kontribuoj në rritjen e cilësisë së aplikimit të homologimit individual. Gjithashtu do të ndikoj pozitivisht në rritjen e sigurisë së mjeteve lëvizëse në komunikacion dhe sigurisë së komunikacionit në përgjithësi, si të ngasësve të automjeteve ashtu edhe pjesëmarrësve tjerë në komunikacion

Në kapitullin e shtatë është dhënë literatura dhe referencat e përdorura në punim.

Për publikun e gjerë, Punimi i Masterit është i qasshëm vetëm me kërkesë të veçantë drejtuar Fakultetit të Inxhinierisë Mekanike.

6 PËRFUNDIMI

Puna shkencore dhe hulumtuese e paraqitur në këtë Punim Masteri është mbështetur në metodologjinë e identifikimit të automjetit, karakteristikave teknike, kategorizimin e automjeteve – kategoria M dhe nënkategoritë M1, M2 dhe M3, metodave të shikimit vizual dhe metodën e diagnostikës së përgjithshme.

Qëllimi i punimit të masterit është zhvillimi i procedurave që kërkohet të zbatohen nga trupa inspektuese gjatë procesit të homologimit individual të mjeteve të përmirësuara dhe atyre të riparuar të kategorisë M, duke u bazuar në direktivat dhe ECE rregulloret e Bashkimit Evropian. Këto procedura të zhvilluara janë të nevojshme dhe të dobishme për Akreditimin e Laboratorit për Homologimin e Automjeteve që është pjesë e Institutit të Inxhinierisë Mekanike nga Drejtoria e Akreditimit të Kosovës (DAK) që funksionon në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë.

Përmbajtja e këtij punimi përpos Institutit të Inxhinierisë Mekanike në masë të madhe do t'i kontribuoj në rritjen e cilësisë së aplikimit të homologimit individual dhe do t'i ndihmoj edhe trupave tjerë inspektuese dhe institucioneve përkatëse që merren me këtë veprimtari. Gjithashtu do të ndikoj pozitivisht në rritjen e sigurisë së mjeteve lëvizëse në komunikacion dhe sigurisë së komunikacionit në përgjithësi, si të ngasësve të automjeteve ashtu edhe pjesëmarrësve tjerë në komunikacion, rritjes së efikasitetit të serviserëve dhe kontrollorëve, në ndalimin e veprimeve të dyshimta me automjete, si dhe në informimin e inspektueseve të kontrolleve teknike për inicimin e homologimit individual të mjeteve të përmirësuara ose riparuar.

Gjatë hulumtimeve dhe analizave të bëra për realizimin e këtij punimi, kam vërejtur se në Republikën e Kosovës ekziston vetëm një trupë homologuese, që sipas ligjeve që janë të

aprovuara dhe janë funksionale në Kosovë në lidhje me homologimin e automjeteve paraqet një kundërshtim dhe jo transparencë. Kjo jo transparencë arsyetohet edhe me faktin e krahasimit të numrin të madh të trupave homologuese apo subjekteve të autorizuara për homologim që gjinden në shtet fqinje dhe ato në Bashkimin Evropian me ato në Kosovë.

Derisa Sir Isaac Newton me përlësi e shprehu në vitin 1675 thënien: "Nëse unë mund të shoh më tej, është sepse kam qëndruar mbi supet e gjigantëve", atëherë mund të them se puna modeste e paraqitur në këtë punim të masterit bazohet në disa prapavija dhe përkufizime të përdorura nga komuniteti shkencor duke punuar në këtë fushë të gjerë. Dhe mendoj se ky punim do të gjene zbatim në praktikë, në fushën e homologimit individual të automjeteve të riparuar dhe të përmirësuara të kategorisë M në territorin e Republikës së Kosovës.

Punimi po ashtu do të paraqet një kontribut shkencor në lëmin e automjeteve rrugore të udhëtarëve.

7

7 LITERATURA

- [1] Shpetim Lajqi. Karakteristikat e automjeteve dhe rregullativat, Prishtinë, 2014.
- [2] Automotive Homologation, Luxcontrol,
- [3] <https://euro-lab.org/>.
- [4] Shpetim Lajqi - Procedura e homologimit të automjeteve.
- [5] Ligji për automjete Nr. 05/L-132).
- [6] Udhëzimi administrativ (MI) Nr. 2008/8 për Homologimin e Automjeteve.
- [7] Udhëzimi administrativ (MI) Nr. 02/2018 për përcaktimin e kushteve dhe procedurave për Homologimin e Mjeteve Rrugore.
- [8] [http://www.institutigap.org/documents/59086_Monopoli%20\(1\).pdf](http://www.institutigap.org/documents/59086_Monopoli%20(1).pdf) – Instituti GAP
- [9] https://en.wikipedia.org/wiki/World_Forum_for_Harmonization_of_Vehicle_Regulations
- [10] Homologation and Packaging Study of E-Mila Student - Praveen Kumar Madeshi.
- [11] Regulatory NTD Requirements for Composites on Public Roads (Richard Whiting).
- [12] E and e - Understanding EMC Type Approval for Automotive Applications (Stuart Aust).
- [13] Overview of Type Approval Homologation and Self-Certification.
- [14] Vehicle Testing & Homologation.
- [15] https://en.wikipedia.org/wiki/Automobile_safety
- [16] https://www.dieselnet.com/standards/cycles/ece_eudc.php
- [17] https://www.td.gov.hk/filemanager/en/content_4808/passengerseats.pdf.
- [18] Lajqi Naser. “Diagnostifikimi i automjeteve” Prishtinë, 2012.
- [19] Shpetim Lajqi. Mirëmbajtja e automjeteve. Dispensë për studentë, Prishtinë, 2016.
- [20] Lajqi SHPETIM, Stanislav PEHAN, Lajqi NASER “Suspension and steering system development of a four wheel drive steered terrain vehicle” March 2013.

UNIVERSITETI I PRISHTINËS
“HASAN PRISHTINA”
FAKULTETI I INXHINIERISË MEKANIKE

DEKLARATË ETIKE

Unë **Drilon Doçi** me numër te indeksit 146856

deklaroj se,

Punimi i Diplomës Master me titull:

**ZHVILLIMI I PROCEDURAVE PËR HOMOLOGIMIN INDIVIDUAL
TË AUTOMJETEVE TË PËRMIRESUARA TË KATEGORISË “M”**

- Paraqet rezultatet e punës sime shkencore hulumtuese,
- Punimi i diplomës Master në tërësi apo pjesërisht nuk është paraqitur në ndonjë program akademik në Fakultete apo Universitete tjera,
- Rezultatet e prezantuara në Punimin e Diplomës Master janë të besueshme dhe janë të specifikuar ne mënyrën e duhur, dhe
- Nuk i kam shkel të drejtat autoriale.

Prishtinë, 30.10.2018

BSc. Drilon Doçi